

ЗДА МАЮТЬ ПЕРЕВАГУ НАД СОВЕТАМИ В НУКЛЕАРНОМУ ОЗБРОЄННІ

СЕКРЕТАР ОБОРОНИ ГЕНТС ІНФОРМУЄ ПРЕДСТАВНИКІВ НАТО, ЩО ЗДА РІШЕНІ ЦЮ ПЕРЕВАГУ ВТРИМАТИ І НАДАТИ

Париж. — Представник З'єднаних Держав Америки, секретар оборони Томас Гейтс, мовляючи під час наради конференції міністрів Північно-Атлантичного Пакту в Парижі, заявив, що під сучасну пору З'єднані Держави мають перевагу над СРСР в ділянці нуклеарного озброєння і то не тільки в запасі цієї зброї, але й теж у можливостях її оперативного застосування. Одноразово із цим Гейтс закликав представників усіх інших держав НАТО, що ЗДА рішені докласти усіх зусиль і жерти, щоб цю свою перевагу зберегти і в майбутньому. Сказав, що свою заяву Гейтс у висліді дискусій над міжнародними проблемами оборони держав НАТО, що відбувалася в середу 16-го грудня і під час якої мілітарні експерти ЗДА і НАТО поінформували присутніх міністрів про мілітарну силу союзу. В основній і широкій дискусії над мілітарною ситуацією міністри більшості держав НАТО висловилися за стислий співпрацю в плануванні і в продукції нуклеарної зброї і ракет і за встановлення спільного інтегрованого командування летюсими збройними силами. Проти цієї інтеграції виступили однією Франція, обстоюючи національну виключність в ділянці озброєння й оборони політики. Секретар оборони ЗДА Гейтс, інформуючи присутніх про мілітарну могутність ЗДА, виступив од-

Літак Ф-106 Дельта Дарт встановив новий рекорд швидкості — 1,540 миль на годину

Вашингтон. — Летунство повідомлює 16-го грудня, що один з його літаків типу Ф-106 Дельта Дарт встановив новий світовий рекорд швидкості, перелетівши 1,540,9 миль на годину. Ця швидкість є на 2,3 рази більша від швидкості звука, і на 38 миль на годину більша від попереднього рекорду, який на 1-го жовтня мав встановити ніцильський літак Е-86 Дельта в СРСР. Ще давніший рекорд швидко-

Рокфеллер обіцяє позбутися акцій, коли б його вибрали на президента

Грін Бей, Висконсин. — Ньюйоркський губернатор Нелсон А. Рокфеллер заявив на пресовій конференції, що він готовий продати всі свої акції в нафтовому промислі, коли б його вибрали на президента в 1960 році. Він сказав: «Я позбудуся всіх дорожніх паперів, які могли б спричинити конфлікт інтересів», якщо мене Республіканська партія і виборці виберуть на президента». Журналісти ствердили, що Рокфеллер

Сенатор Гор вимагає, щоб уряд подавав висоту допомоги конній країні

Вашингтон. — Сенатор-демократ із Теннессі Альберт Гор повернувся з тритижневої поїздки на Середній Схід і до Південно-Східної Азії, де перебував, як використався фонд ЗДА, призначений на економічну допомогу закордонній країні, де стверджує, що в Південному В'єтнамі є адміністративні фонди. Він заявив, що Конгрес повинен зменшити запропоновані урядом суми на допомогу закордонній країні в бюджеті на 1961-й рік, хіба, що президент Айзенгавер подасть докладні суми, призначені для окремих країн. Сен. Гор домагається, щоб Адміністрація Мікнард д'Ор Спінглард поправила свій спосіб ділення, якщо Конгрес має ухвалювати фонди до її диспозиції. З сенатором Гором із-

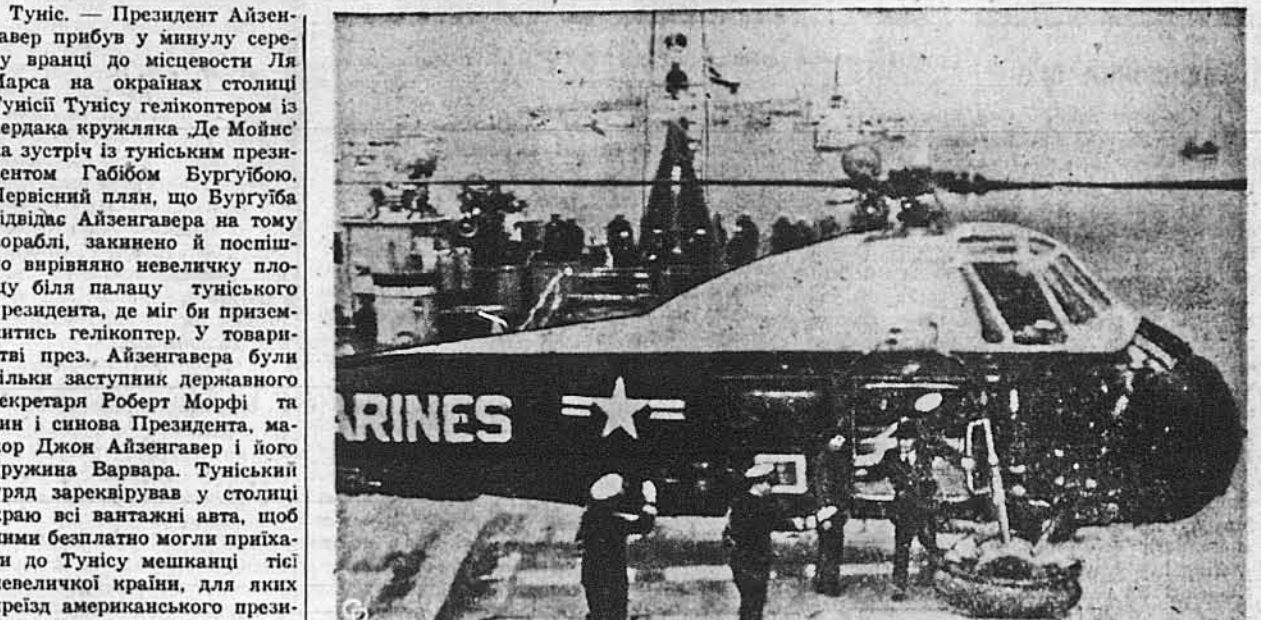
Чехи очорнюють Америку на своїй виставі — ЗДА двічі запротестували

Відень. — На виставі у Празі, відкритій 14-го листопада ц. р. в музеї ім. Клеменса Готвальда в центрі Праги, Америка представлена як «останній і найгірший колоніаліст». На образі на тій виставі малювали в'язнів «за протами американських концтраційних таборів» та представлено 12 тів з відірваними головами та поруч із ними — американських воїнів. Ген. Даглас МакАртур представлено як «масового вбивцю», а Гавай, як «американську колонію». Американський амбасадор в ЧСР Джон Аллісон сказав устний протест проти цієї вистави зараз після її відкриття. Чеські комуністи дали викрутку відповідей та нічого на виставі не змінили. Вистава має тривати до кінця лютого 1960 року. В минулий вівторок державний департамент переслав комуністичному уряду офіційний черговий гострий протест. Речник державного департаменту Лінколн Вайт звернув іронічно увагу, що чеські комуністи, мабуть, діють «у дусі Кемпу Дайлда» та що вони найкраще показують тією виставою, як треба розуміти їхні словесні заяви про бажання загасити й по-крацати взаємини із З'єднаними Державами.

УКРАЇНСЬКА ХРОНІКА

● Бенкет. Зустріч Ньюйоркської Громади з провідними діячами УККА, проф. Л. Добрянським та през. Д. Галичином відбувся в цей суботу, 19-го грудня 1959, у великій залі Народного Дому в Нью Йорку при спільній участі наших мистців М. Кононічак - Кобачи, К. Чічкі-Андрієнко, Л. Рейсман, та письменника І. Керницького, який читав актуальну політичну сатиру. У цей вечір передбачено участь представників усіх громадських установ, та видішніх суспільних діячів, зокрема членів ексективу УККА. Початок о 7 год. ● Урочисту наукову конференцію для аспірантів 125-ліття Київського Університету влаштує Наукове Товариство у ЗДА в суботу, 19 грудня ц. р., о год. 8.15 у своїй залі при 302-304 Вест 13-й в. в Нью Йорку. У програмі конференції, що її відкриватиме проф. д-р В. Каліна, передбачені доповіді проф. д-ра С. Крашенинікова, проф. д-ра Л. Зофійовської і проф. Н. Король. Цього ж дня о год. 4-й по полудні Філософська секція НТШ влаштує наукову конференцію з доповіддю проф. д-ра П. Ковалевського з Вашингтону на тему: До історії системи фомів в українській мові. ● Фонд ім. Д. Дорошенка при УВАН в ЗДА для допомоги українським науковцям влаштує

ПРЕЗИДЕНТ ВІДВІДАВ ТУНІСІЮ І ВІД'ІХАВ ДО ФРАНЦІЇ

През. Айзенгавер висідає з гелікоптера морської піхоти, щоб перейти на американський військовий корабель, яким він відплив до Тунісії для зустрічі з президентом Г. Бурґубою.

Туніс. — Президент Айзенгавер прибув у минулу середу вранці до місцевості Ля Марса на окраїнах столиці Тунісії Тунісу гелікоптером із чердака кружляка «Де Мойне» на зустріч із туніським президентом Габібом Бурґубою. Первісний план, що Бурґуба відвідав Айзенгавера на тому кораблі, закінчено й поспішно вирізняло невеличку площу біля палацу туніського президента, де міг би приземлитися гелікоптер. У товаристві през. Айзенгавера були тільки заступник державного секретаря Роберт Морфі та син і синава Президента, майор Джон Айзенгавер і його дружина Варвара. Туніський уряд зареєстрував у столиці краю всі вагатики авто, щоб ними безплатно могли приїхати до Тунісу мешканці цієї невеличкої країни, для яких приїзд американського президента став несподіваною величезною атракцією. Вже від самого ранку маси народу почали збиратися вздовж шестимильового шляху від президентської резиденції до військового летовища, з якого президент Айзенгавер мав відлетіти назад на чердак кружляка «Де Мойне». У своєму привітальному слові през. Бурґуба зазначив, що приїзд Айзенгавера до північної Африки підбадьорить африканські народи в їх боротьбі проти останніх залишків апартеїду колоніалізму. За пресовими коментарями, Бурґуба мав тут на увазі в першу чергу Альжир та відмову Франції повести безпосередні переговори з алжирськими націоналістами на тему практичного переведення в Алжирі признаючої йому в території права самовизначення. Головний арабський часопис в Тунісі, який звичайно висловлює погляди туніського уряду, заявив виразно, що Бурґуба горворити за Айзенгавером про дві справи: Альжир та американську економічну допомогу для Тунісії. Відвідини Айзенгавера в Тунісі — за односторонніми коментарями преси — є маніфестацією американського признавання для цієї маленької країни, величчю одного степу Вірджинія із несповна чотиримільйонним населенням, та

Комуністи намагались струїти персонал радіостанції «Вільна Європа» в Мюнхені

Мюнхен. — Ще 21 листопада ц. р. комуністи намагались перевести масовий атентат проти співробітників і службовиків радіостанції «Вільна Європа» у Мюнхені, дославши до всіх співробітників на столах у великому ресторані тієї радіостанції смертельні троти атропінні, білі кришталіки, які не відрізняються від солі. Про цей атентат завадзали повідомлення власні радіостанції агент контррозвідки, який відночас працював у комуністичній лабораторії, де стверджено, що 2,36% змісту співробітників становить атропіна. За думкою фахівців — цієї дози було досить, щоб або вбити споживача, або спричинити важке занепокоєння. Справа виявилася після того, як закрито ресторан, де харчувалося коло 1,200 осіб, а працівники ресторану внесли скаргу проти управління. Європейський директор цієї радіостанції, що є приватною американською установою, утримуваною із зброєю, Ерік Газельгоф, подав подорожні цілі сенсационної афери, яка кинула ще раз яскраве світло на терористичні методи комуністичної змови. Керівником того замаху мав бути один із акредитованих в Німеччині комуністичних «дипломатів», його признавця не виявлено.

Англія дивиться на Америку у справі міжнародного роззброєння

Лондон. — Англійські керівні чинники нетерпляче чекають заповідного на початку нового року звідолення спеціальної, покликаної президентом Айзенгавером, Комісії для справ роззброєння під проводом Чарльза Куліджа, адвоката з Бостону. Шойно на основі того звіту З'єднані Держави устять свою політику в справі міжнародного роззброєння, а від цього залежить становище цілого Заходу, що він його має зайняти в переговорах з Хрущовим на найближчій конференції «на вершинах» та на Комісії 10-х, покликаної в Женеві великодержави поза Об'єднаними Націями, але затвердженій останньою Генеральною Асамблеєю ООН. Англійські керівні чинники недовольні, що була б цілком недовольна, що закладає Комісія Куліджа складе своє звідолення пізніше, ніж спершу заповіла була. Американські кола заперечують цьому, стверджуючи, що Кулідж не дасть ніякого строгого ультимативного терміну, а тільки загальніковий — на початок нового року, та що без уваги на його звідолення, державний секретар Герберт і англійський міністер закордонних справ Ллойд погодяться в минулий понеділок у Парижі, що три західні великодержави прийдуть на конференцію «на вершинах» із Хрущовим з одностайним готовим проктом на міжнародне роззброєння. Пропагандивного прокту Хрущова, щоб до 4-х років скасувати всі збройні сили у світі і зникнуть всі складні зброї та замкнуті військові школи — ніхто не бере по-згадані Комісія Куліджа

14-го грудня почав діяти новий робітничий закон

Вашингтон. — Департамент праці пригладує робітничим організаціям, що 14-го грудня ц. р. почав діяти новий робітничий закон, який цього літа прийняв був Конгрес і який 14 вересня підписав був президент Айзенгавер. Цей закон мав почати діяти 90 днів після підписання його Президентом. Згідно з цим законом робітничі спілки мають перевести вибори демократичним способом. Всі цих спілкових відділів є коло 50,000. Всі ці організації мають негайно подати до департаменту праці подрібний звіт про свої статті, список членів своїх уп-

Департамент здоров'я заспокоює населення в справі курятини

Нью Йорк. — Комісар здоров'я в місті Нью Йорк д-р Люка Бавмгартнер заявив, що секретар здоров'я д-р Артур Флемінг надає ясні й задовільні зараження в справі споживання курятини. Д-р Флемінг 10 грудня повідомив населення ЗДА, що деяке куряче м'ясо є безпечне для здоров'я, бо частина власників курячих ферм кормила курей хімічними гормонами, які, як виявила дослідка, спричиняють у курей пістряка. Аж пізніше секретар здоров'я виявив, що один відсоток півнів у ЗДА був корм-

В АМЕРИЦІ

● Два хімічні елементи, що з них складається топіталь від сонячного тепла, сполучені разом, творять матеріал, який витримує 1,500 ступнів Фаренгейта. Цей матеріал продукують в галіуму в фосфору і з нього будуватимуть кабін, в яких майбутні астронавти полетять у космічні простори. ● Д-р Джей Гайгер стверджує, що виснажливий щеплення вакциною Солюса, пошто змінило свою поведінку і висушує тепер собі жертв між тими групами населення, які найменше були щеплені проти дитячого паралічу: найбільшого населення міських півнів і колоратового населення. ● Журнал «Канадський Будівельник» передбачає, що в

У СВІТІ

● «Права України» в Києві повідомляє, в числі з 12 грудня ц. р. що 39-річний Морріс Блок, американець, який у 1957 році брав участь у фестивалі молоді в Москві, а потім поїхав до комуністичного Китаю, де риним залишиться, прибув до СРСР і працює як слюсар в Одесі. Блок нібито нарікає, що за свої комуністичні переконання він був в Америці «переслідуваний», втратив працю і всіх своїх приятелів. ● Уряд Марокко заповів пресі проти замаскованої комуністичної газети «Аль Тарік» за її акцію проти королівського дому, релігії і політичних установ держави. Редакція цієї газети заявила, що не зробила нічого беззаконного. ● Архієпископ Макаріос, обраний минулої неділі першим президентом Республіки Кіпру, залишиться головою Греко-Православної Церкви на тому острові. Віце-президентом цієї держави буде лідер кипрських турків д-р Фазль Кучук. ● Індія вже може продукувати власну атомову бомбу, заявив індійський прес, покладаючи на заступ керівного індійського фізика, атомового фахівця, д-ра Гомі Брабчі. Про-

СВОВОДА

UKRAINIAN DAILY

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc., 81-83 Grand St. Jersey City, N. J. Second Class Postage paid at the Post Office of Jersey City, N. J. Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917. — authorized July 31, 1918.

Передплата: На рік \$12.00; на пів року \$6.25; на три місяці \$3.25. — В Джерсі Сіті і закордоном: — На рік \$14.00; на пів року \$7.50; на три місяці \$4.00. — Для членів У. Н. А. Союзу, чоловіків і жінок, 65 центів в рік. За кожен зміну адреси платиться 10 центів. Subscriptions Rates: One year \$12.00; six months \$6.25; three months \$3.25. — Jersey City and Foreign Rates: One year \$14.00; six months \$7.50; three months \$4.00. For UNA members monthly 65c.

Статті і дописи, підписані авторами, не мусять відповідати поглядам Редакції. Редакція застерігає собі право в потрібні виправляти і скорочувати надіслані матеріали. Незадоволені матеріали повертаються тільки тоді, коли автор собі це виразно застеріг, долучивши задрезану коверту з відповідною поштовою оплатою. — За зміст оголошень Редакція не відповідає.

Адреса: СВОБОДА, P.O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

Помешений світ

Президент Айзенгавер, прилетівши до Індії, говорив про помешення світу висловлюючи розвинутий новітній комунікації. Через те — звертав він увагу — і відповідальність державних мужів більша, бо вони мусять рахуватися не тільки з внутрішніми справами, а й з тими чужими проблемами, які в помешеному світі є проблемами спільними. І в усіх країнах, які Президент уже відвідав, він раз-у-раз заявляв про солідарність Америки з їх змаганнями до збереження волі та піднесення добробуту. Одночасно у Парижі, на конференції 15-ох міністрів держав — членів Північно-Атлантичного пакту (НАТО) державний секретар К. Гертер ще раз потвердив вірність Америки союзові західному військовому — політичному союзові і рішуче спростував газетні погослови, наче б то Америка збиралася відкинути свої війська з європейського континенту і переставитися на стратегію, базовану на принципі „я сам“.

Ізоляціонізм — вже не тільки перестаріла теорія, а просто абсурд. Завжди у світовій історії взаємно зазублювалися інтереси країн і народів. З розвитком техніки, з винаходом бездротової комунікації та літаків, що летять швидше як звук, з наповненням військових складів керуваннями ракетами, від яких не можна відмежуватися ніяким морем чи муром, при існуванні ворога, який хоче заволодіти цілим світом і накинати своє ярмо на все людство, ізоляціонізм є в теорії дивоглядом, а в практиці самогубством. Тому Захід закликає 10 років тому свою безпеку на базі колективних союзів. Таким чином постали блоки Північно-Атлантичний (НАТО), Середньосхідний (СЕНТО) і Південно-Азійський (СЕАТО) з розкриттями по всьому світу американськими летунськими і морськими базами. І тому навіть ті держави, з якими Америка не має союзницького договору про взаємну безпеку і оборону, як ось з Індією, З'єднаним Королівством та Іраном, зберігають збройну допомогу, якщо їх заатакують китайські комуністи.

У помешеному світі колективна система оборони — єдина гарантія безпеки. Тому названі військові — політичні союзницькі блоки військового світу — це сіль в оці Москви й Пейпінгу, як єдина перешкода для здійснення їх завойовничих планів. Всі заусиди советської дипломатії і пропаганди наставлені на розсередження західних союзників та на послаблення їхніх блоків. У своєму примітивізмі Сталін і Хрущовдумали, що західний світ можна застрашити. Але виявилось, що погрози „стерти“ з поверхні землі — це в очах залюбуваних західних країн найкращий аргумент до того, що вони повинні єднатися. Тоді пливка советська дипломатія, достосуючись до обставин, вхопила протилежного засобу — обдеславлює слів про приязнь, мир та співіснування. І ось виявляється, що советська „мирова офензива“ дійсно грізніша для єдності і сили Заходу, як шантажі. Після проголошення Москвою 2-го листопада 1958 р. піврічного ультиматуму з вимогою стягнуту з західного Берліну військові застави, Захід виявив подивувальну рішучість і одностайність. І, напевно, після відвідин Хрущова в ЗДА та серії його промов про припинення холодної війни, в західному світі з'явилися небезпечні тенденції самодоволення, базовані на вірі в тривкість миру. Ось так, наприклад, речник бельгійського уряду заявив просто, що годі вимагати від бельгійського парламенту збільшення коштів на військову оборону, коли нарід переконали, що у світі настало відпруження.

Тому виступ Гертера на Паризькій кон-

ференції Ради НАТО і всі тамешні заяви його та американських секретарів оборони і фінансів, мають на цілі переламати байдужість західно-європейських союзників Америки та пригадати їм постійну советську загрозу.

В нинішньому помешеному світі страшенно небезпечні суверенно-престижні жести, що ґрунтуються на національній гордості відкидають тісне об'єднання різнонаціональних збройних сил під міпанієм командуванням та настрої благажного спокою. Тому висліді теперішньої Паризької конференції матимуть величезне значення.

Поїздка Хрущова по Україні

Світова преса майже не відмітила, поза короткими згадками про поїздку Хрущова в Ужгород і у Львові, шестиденної поїздки советського диктатора, по Україні, відбутій ним після відвідин Мадящини і виступів в Будапешті в перших днях грудня. Але про цю поїздку, що почалася в Ужгороді ще 7-го грудня і охопила Львів, Золочів, Тернопіль, Київ та інші міста, центральна советська преса, особливо партійні і урядові офіційні „Правда“ і „Известия“, принесли широкі згадки, на перших сторінках, супроводжені різними матеріалами про Україну, і вже це говорить про політичне значення і мету хрущовської поїздки по Україні.

Це не був звичайний поворот голови держави із відвідин чужою землею країни, який — до речі — мав можливість повернутися літаком безпосередньо з Будапешту до Москви протягом кількох годин, але була це планова і переведена з очевидного політичного тенденцією поїздки советського диктатора по країні, важливий для Москви під оглядом стратегічним і пропагандивним — політичним.

Відбувалася ця поїздка дуже маніфестаційно, з усією офіційною й агітаційною „помпезністю“. Зустрічали Хрущова на залізничну стацію Чоп на малярської — советської пограничній приїхали аж з Києва перший секретар ЦК Компартії України М. Подгорний, голова Президії Верховного Союзу УССР Д. Коротченко, голова ради міністрів УССР М. Кальченко і перший секретар Закарпатського обкому КПУ Ф. Шербак. На пероні вітали Хрущова місцеві колгоспники хлібом — сіллю. Ця церемонія повторювалася потім по всіх місцевостях, де він переїздив.

В усіх промовах, виголошених по трасі своєї подорожі, Хрущов висловлював „авторитетні“ поради й завагав не тільки щодо сільсько-господарських справ, як, наприклад, вирощування кукурудзи та пекання свиней, а й про те, як дома треба будувати та ін. Під час однієї з розмов „по душам“ із членами колективу ім. Леніна в с. Ясенівцях коло Золочева в дні 10-го грудня, Хрущов, цитуючи слова „панів капіталістів“, які, мовляв, твердять, що український народ живе в рабстві, запитав селян, чи можна жити в такому „рабстві“, і одержав відповідь, що „можна“. Цим своїм провокаційним запитом, що вже мстив у собі готову відповідь, Хрущов підтвердив, що його поїздка по Україні є дальшою реакцією компартії уряду на прийнятий Конгресом ЗДА і проголошену президентом Айзенгавером резолюцію про встановлення Тисячя Поневолених Націй. Москва хоче довести, що ніяких поневоленіх народів в СРСР нема і що все населення його, а зокрема Україну, „щасливе і задоволене“, бо має не тільки овочі і картоплю, але навіть м'ясо і молоко, підтвердження чого добирався Хрущов і від робітників у Львові і від колгоспників по різних колгоспах України.

Любомир Винар

ІСТОРИЧНИЙ ОБОВ'ЯЗОК УКРАЇНСЬКОЇ ЕМІГРАЦІЇ

Одним із безспірних завдань української вільної науки і взагалі еміграційної спільноти в ЗДА є утримання наших здобутків у нових країнах поселення. Під утриманням автор розуміє опрацювання і публікацію історії українських емігрантів в окремих місцевостях, а згодом видання монументальної історії української еміграції в ЗДА. На увазі масово наукової монографії в англійській мові, що не лише збагатили б соціологічну й історичну літературу, але й разом розкрили б народів країни вклад української громади в американську культуру та цивілізацію. Завдання нашої статті — з'ясувати становище американського наукового світу відносно соціологічної історичної студії з еміграційною тематикою, а також розглянути можливість видання локальних студій з українських колоній в ЗДА.

I

Життя і праця окремих національних груп в ЗДА вже від початку XX століття знаходиться в науковій лабораторії американських істориків і соціологів. В ранніх 1900-их роках еміграційна проблематика, а зокрема вклад емігрантів в американське життя, розглядалися доволі об'єктивно. Згадати хоча б відому працю Прескотта Гола з 1906 року, автор якої добавив в емігрантів причину всього зла: обнищення життявого ґрунту, безробіття, поширення різних хвороб і т. п. В тих роках американські науковці не спромоглися об'єктивно оцінити емігранта та його життя, що далеко не виправдалося погрозами за доларом і процесом асиміляції та акультурації. Під цим останнім терміном соціологи розуміють пристосування емігрантів до домінуючої культури держави, під вплив якої поселенці підпадають. Історія і соціологія наших днів не задовольняється таким однобоким розглядом еміграційної проблематики.

Як відомо, емігранти не лише користують і присвоюють собі певні складові часті американської культури, але й разом американське життя користає і стоїть під значним впливом „привезеної культури“ емігрантів. Отже, йде взаємна користь, про взаємний вплив і співжиття різних культур. Цей процес у соціологічній літературі має назву „синкретизму“ — під який розуміються обопільні впливи й перехреслення різних культур у неоднорідному суспільстві Америки. Сучасна наука цікавиться питанням здобутків еміграційних спільнот в Америці та їхнім впливом на зорганізоване американське життя в ділянках духовної і матеріальної культури. І саме тут, у цьому питанні, американські науковці, автохтони та їхні колеги емігранти, збагатили наукову літературу численними працями.

В бібліотеках знайдемо чимало праць ірландців, греків, німців, скандинавів і ін. привезених вкладах різних спільнот в американське життя. Тут цікаво підкреслити одне характеристичне явище: під кінець XIX і на початку XX століття американці не хотіли признавати позитивного вкладу емігрантів через те,

що громадська опінія була звернена проти чужинців, науковці у 30-их роках, разом з постанням модерної школи соціальної історії, емігранська проблематика займала одне з найважливіших місць в американській науці. Згадати хоча б такі імена, як Веттенкопф, Вітке, Ровчак, Ройс, які присвятили численні праці історичному та соціологічному аспектам еміграційної проблематики. Окремі національні спільноти в ЗДА зрозуміли вагу опрацювання власних історій і подавали про створення окремих товариств, що свої дослідження концентрували головним чином на цій ділянці. Класичним прикладом цього є Норвезько-Американське Історичне Товариство, яке опублікувало численні праці, присвячені історії норвезьких поселенців в Америці.

Підсумовуючи наші заваги відносно сучасного настання американців до студії еміграційної тематики, слід ствердити, що з воно позитивним. У високих американських школах професори одолені, який студент опрацює якийсь аспект еміграційного життя своєї національної групи. Це свідчить про сприятливе довілля та готовість американців допомагати у цій ділянці дослідів.

II

Українські наукові інституції, а вельді за ними й громадське мало ваги надають вивченню історії української еміграції в ЗДА. Цю сумну дійсність можна пояснити двома факторами: неусвідомленням доцільності інтенсивності дослідження цієї ділянки і браком фінансів, без яких годі починати будь-яку серйозну працю. Не зважаючи на різні перешкоди, що справу слід зрушити з мертвої точки. Мабуть, опрацювання історії української колонії в Клівленді, Нью-Йорку, Дітроїті і т. д. — буде легше видати спершу, як основну працю — загальну історію української еміграції в ЗДА.

Цікаво згадати важливіші доцільні публікації, присвячені історії українців у ЗДА. Найповнішим виданням, на нашу думку, є праця д-ра Василя Галчи п. ч. „Українці в Злучених Штатах Америки“ — ця монографія була видана в 1937 р. швейцарським університетом. Цей самий автор виступив в американській періодиці чимало розвідок присвячених еміграційному питанню. Друга англомовна праця, що заслуговує на згадку, це книжка Давіса „Росіяни і Рутенці в Америці“ з 1922-го року. Зі старих історій слід згадати працю Юліана Бачинського „Українська еміграція в США“ (1914), менші праці Михайла, Павлика, Симеонича, Цеглиньського, Чижка, Ясінчука та ін. Мабуть, поважаючи межуристичну літературу — згадати хоч б спочатку отця О. Пристяка, що є досить цінною публікацією. Багато друкованого матеріалу порозкидано по ювілейних альманахах, календарях тощо. Од-

(Закінчення на стор. 3-й)

З Советської Преси

ТАМ, ДЕ ЖИЛА МАРКО ВОВЧОК

Кореспондент „Радянської України“ відвідав містечко Нальчик на Кавказі, де проживала свої останні місяці Марко Вовчок. Ось що, між іншим, пише він про свої відвідини: „... На садибі Марко Вовчок пам'ятник і могила, що вся заросла барвінком. В будинку дві кімнати експозиційні, третя — підбібліотекою. Фото письменника, красивий Нальчик, Доліносков, Олександрівський, сіл і козацьких станиць, зв'язаних з ім'ям Марка Вовчка. Тут же різні видання її творів. Нещодавно будинок — музей придбав у родичів письменника бібліотеку, книжкові шафи і одяг, який носила вона. Печатку з монографією „ММ“ і речі домашнього вжитку. Тут вивисили мережки — це письменницька вільна година сама вишивала. Найбільший інтерес становить бібліотека Марка Вовчка. В ній 150 книжок з яких кілька словників, решта — італійські, німецькі, французькі, англійські видання. Це — „Шагренева шкіра“ Онуфре де Вальа-ва, твори Віктора Гюґо і Жюль Верна, новелі Стендаля, романи Деде, Прево, Рабле, праці Ренана, Вермореля („Мірабо, його життя, думки і промови“), Монтеск'є, Буало, Дідро, Блез Паскаля, де Сегюра, Руссо. Французькою мовою видання Геродота, Есхіла, Ляонга, Аристофана, і Талієскою — книги Сільвіо Пелліко, Алесандро Маніоні. Менше книг — німецькою мовою, але серед них — 16-томове видання творів Гете та ін. Придбали книги становлять лише частину бібліотеки письменника, але й вони свідчать про її різноманітний інтерес до літературного та наукового життя. Серед інших надбавок музею не можна помітити одну картину — на ній зображено Марію Магдаліну, намальовану... з портрета Марка Вовчка 1850-их років“.

ПОМЕР АКАДЕМІК А. ТЕРПИГОВЕВ

8-го листопада ц. р. на 86-му році життя помер видатний діяч науки і техніки Олександр Терпигорев. По закінченні Петербурзького гірничого інституту, О. Терпигорев працював у копальнях Донського басейну, а потім в 1900 році був запрошений на педагогічну працю у новостворений Катеринославський гірничий інститут (нині Дніпропетровський гірничий інститут). Тут працював понад 20 років як професор гірничого мистецтва, написавши ряд підручників з основних розділів гірничої справи. Він був теж одним з авторів багатотомової монографії „Опис Донецького басейну“. В 1905 році за збирання грошей на революційні цілі був висланий під нагляд поліції до м. Рязані, на Московщину. О. Терпигорев з автором понад 250 опублікованих наукових праць, підручників і книжок. З його участю опрацьовано план вбудовування Донбасу в 1921 - 22 роках, план розвитку кам'яновугільної промисловості (1927 р.) і план вбудовування Донбасу в 1943 - 44 рр.

Ставлять членами Українського Народного Союзу, а тим самим і співзасновниками 22-мільйонного українського організації!

Листи до Редакції

ВИЗНАЧНИЙ ДОКУМЕНТ

З правдою влучно і прихильно редакція „Свободи“ я прийняв опублікування в числі з 19-го листопада ц. р. повного тексту пастирського послання українських католицьких властей з приводу їхньої спискованості на конференції в Римі г жовтні ц. р. Це дійсно видатний документ не лише релігійного, але й загальнонаціонального значення. Двадцять ієрархів Української Католицької Церкви, що перебувають поза Україною, зайняли становище до ряду важливих й актуальних справ нашого церковного і національного життя. Такий прояв релігійно-духовної єдності нашої розпорошеної ієрархії, що в свою чергу збільшує єдність вірних вісї дисперсії справді винятковий в наших умовах.

Жаль тільки, що ні „Свобода“, ні більшість інших пресових неконфесійних органів не присвятили цієї події більше місця для власних коментарів. А вже ж це сказати до цього визначного голосу ієрархів також світовим людям. Два дуже істотні моменти пастирського послання повинні прикувати нашу увагу: — 1) доля нашої Церкви в Україні тепер і в майбутньому та 2) порушене владиками питання церковної єдності.

Якщо мова про нинішній стан Української Католицької Церкви (аналогічно стоїть справа з УАПЦ) на батьківщині, то перед нами стоїть відкритий дуже болюче питання: що ми повинні зробити для збереження традицій віри в Україні, для зменшення її переселення, а може навіть для реставрації її прав? Нехай не видається нам, що це речі цілком неможливі, поки не використали всіх можливостей, що їх має вільна українська еміграція — її церковні і політично-громадські провідники. Українським людям у вільному світі, всім відповідальним установам і організаціям треба зробити все, стукати скрізь, де тільки може видатися, що наші демарши могли б мати хоч якийнебудь вплив на покращення ситуації забороненої Української Церкви, її запрошеного спискованості й духовності. В тому ж плані наші владика на еміграції турбуються також тим, як в майбутньому повернути право піддання Української Католицької Церкви. До цього не лише має сказати також громадськість, але вона може також багато позитивного зробити вже нині, маючи на оці цю дальшу чи ближню перспективу.

Щодо справи церковної єдності, головним серед українського народу то наші списковані підписали цю проблему насамперед в душі зближення, духовного примирення і братання (свідомо зживаємо це слово і хочемо вірити, що воно відповідає духові послання) між українцями православними і католиками. Ми свідомі, що справа церковно-юридичного оформлення релігійної єдності є насамперед справою ієрархії. Але громадськість, вірні обидвох віровизнань можуть вже сьогодні багато зробити в цьому напрямі, витворюючи насамперед атмосферу розуміння, християнської любові і плекаючи тугу за єдністю. Мірнати, а не лише священство, повинні поглиблювати в практичному житті і релігійній думці ті шляхи і засоби до релігійного зближення і єдності українського народу, що їх пропонував у свій час Митрополит Андрей Шептицький.

Гадаю, що це великий крок вперед, коли ці думки

стали вже висловом не лише єдиного ієрарха, але й всієї української католицької ієрархії у вільному світі. Треба тільки, щоб вони не залишилися святковим зверненням і прокламацією на папері, але щоб їх здійснювалося в житті — до наших парадів, організацій, у міжконфесійних азсамінах. Нотр Дам, 10 грудня 1959 р.

Василь Маркус

ПРО „УКРАЇНСЬКИЙ АНТИСЕМІТИЗМ“

На сторінках „Свободи“ вже довгий час появляються статті в справі українського антисемітизму. Щойно в якомусь американському часописі появилася стаття, що, мовляв, українці є антисемітами, зараз наша преса починає фактами доводити, що його не було і нема. Але, як бачимо, нічого з того не виходить, бо по якомусь часі знову різні жидівські автори твердять, що на Україні був і є антисемітизм.

Я хочу запитати тих всіх авторів, чому вони не завадили собі трохи розв'язати питання: а чи був і є на Україні антисемітизм, то з якої причини він постоє?

Ми, українці, чомусь цілий час старосамі відбивали атаки, а самі, мабуть, щоб не порушити доброго тову, атакувати не збираємося. Я можу подати факти і думаю, що їх більше подадуть читачі нашої преси, як у 1939 році більшовики, зайнявши західні землі, то до більшості цимілі перші приступили жиди. Вони перші перевозили арешти, робили здебільшого неправди, доноси на наших людей. Всі знають, що НКВД також було обсажене жидами. За тисячі наших тривів по тюрмах, та інші тисячі, які погинули в етапах на Сибір здебільшого на їхні доноси, хто несе більшу частину відповідальності, як не вони? Та коли часи змінялись, прийшли німці, і жиди опинилися в тим самим положенні, що ми за більшовиків, то чи бачило було на них доносів з української сторони? А скільки українців розстріляно за переховування жидів? Це факти знає, але чомусь жидівські автори не беруть того під увагу і твердять, що українці — антисеміти. А ми не маємо відваги сказати їм правди в очі!

Остаюсь з пошаною

Оксана Шумало

ЖИТТЯ ЛЕТИТЬ...

(Уривок)

Життя летить...
Його вертуть не можна.
Під крик гравів
осінній жовтень сад...
Горить огнем
душа моя тривожна,
Бо не вертуть
минулого назад.

Тих світлів днів,
коли струнчили і юний
Я кити рвав,
співачку про все,
Що бачив зір...
Торкали палці струни,
Як втер дріт
над голубку шпес.

У юні дні
і радости багаті...
Була ти щедра,
молодість моя.
Та одвіла
твою весна крилата,
І одзвучала
співом солов'я...

Життя летить...
Все ширше дає безмір...
Ляга під крімом
золота трава...
І тільки пісня
молодість паїра,
І тільки в пісні
юність ожить.

ВОД. СОСЮРА

С. Гординський

РОЗСТРІЛАНЕ ВІДРОДЖЕННЯ

(2)

Усі важливі твори української літератури 20-их рр. були виявом і ілюстрацією цієї боротьби. Не тільки твори з буди-яким змістом актуальності, але й суто мистецькі і несприятливі до сучасних подій. Так, наприклад, творчість Рильського чи Плузника того періоду, суто поетична, вже самим фактом поминаючи актуальність, промовчування советської дійсності, що було одностайне з її запле-речуванням, ставала творчістю гостро політичною. Ті пое-ти давали свій власний образ світу, український, відмінний від регламентованого. Ця творчість довгий час і з успіхом обороняла свою незалежність і стала образом своєї доби куди більше, ніж крикливо творчість „авторів“, які застеречували мистецькім

логічні пераї українського народу, як підставили для світу ідей; ранній Вахан сягнув до традицій не тільки сюжетно, але й стилістично; неокласичний довгий час обороняв незалежність мистецтва-поета і були ідеологами суверенності української культури. В Ку-лишівській і Зеров дали ідею вищої української культури і вказали до неї шляхи; Яновський гостро поставив ідею української нації, не буржуазно, пролетарської чи ще якої, а української взагалі. Анто-нов-Давидович дав майже репортажний образ українського села і української людини в червоному чортурі і в боротьбі за самоназви і самозначення; Підмогильний і Івченко авторизували бо-

трансцендентні сили, що рухали українськими масами на порозі їх усвідомлення як держави-нації. Він став їх ру-пором, сам не створюючи ідей. Це був певний підсвідомий процес, своєрідне зараження ідеями, тож, коли не стало ос-новного чинника — націона-льного вияву мас, скінчився й Тичина-поет і народився у-рядовий одиосець.

II

Обширний, зібраний Лав-рінченком матеріал, цікавий і значущий з двох поглядів. Перше: ми маємо в його кни-зі малодоступні або й зовсім недоступні, автентичні зразки літературних творів, проскрибованих на Україні або видаваних у пофальшо-ваних редакціях. Друге: ав-тор дав своєму матеріалу зовсім нове мистецько-к-ритичне оформлення. Обидва ці аспекти вагі того, щоб над-лиши трохи спійняти. Пе-редусім самі тексти. Де це бу-ло можливе, автор намагався подати їх з першоджерел, де це було неможливо, він, за-

науково-критичною метою, подає видання, з яких дані твори передруковано. Отже, як згадало, маємо в тій книзі матеріал зовсім автентичний, що викликає до себе якийсь більший довіря. Яке це має для нас значення, в цьому мо-жемо переконатися на основі хоч би кількох творів. Напри-клад, „Золотий годин“ Тичи-ни був передрукований востаннє ще в 1941 р., але це була поема вже основно по-калічена, без поетичного зву-чення і взагалі будь-якого ґлузду. Замість „Вогна“, як це було в первісному тексті, ма-ємо в тій переробці абстракт-ний „Час“, зникли „голуби-молитви“, виникли Андрія Первозваного, що благослов-ляв хрестом Україну, „лас-ковий Вовчок в серце зне-аний“. Замість „жерця, сп'яні-лого від молитви“, появилася „вой, сп'янілий від відваги“, що вже не мовився за всю У-країну, як у первісному тек-сті, а „воював безкровно“, — за що саме — не знає. Це — один зразок. А ось другий. У-1923 р. Вахан написав по-

ему п. н. „Розмова серце“, що розповідає про поетову зу-стріч з марою Достоевського, а в дійсності — з Росією. То-ді, в 1928 р., можна було ще задалека і легко критикнути стару царську Росію і росій-ський великодержавний шо-вінізм, з умовою, що перед тим порядком вилаяно націо-налізм український. У 1957 р. Ваханові дозволили включи-ти цю поему до збірки творів п. н. „Роки“, але текст поема в багатьох місцях пе-рероблений, бо в 1957 р. не вільно вже було писати про „російську велику гістеріку“, „асеросійську велику нуд-гу“, як не вільно було назив-ати царську Росію — „на-глядцем тюрми“. Навіть зо-сім неважко, на перший по-гляд, рідки „той помилував, хто не милься“. Вахан му-сив переробити, згідно з те-зою Хрущова, що письменник не має права на помилку. І коли сьогодні дехто з читачів Лаврінченкової книги висло-важить сумнів у тому, чи слід було включати в неї твори сучасних советських ордено-

носців, то відповідь на це да-ють самі передруковані дво-ри тих орденосців з їх же національної доби творчості. Ні ордені, ні міністерські по-сти тих письменників не да-ють їм сьогодні права ви-дати свої давні твори, хоч би як чисто літературні до-кументи доби.

Крім автентичних текстів, що сьогодні появляються фа-льшовані, книга приносить багато творів, що сьогодні на Україні в друку немислимі. Це будуть не тільки твори письменників знаних, твор-чість яких була піддана ана-темі, але й тих, яких регабі-літовано. Важко уявити собі, наприклад, видання Куліше-вого „Народного Малахія“ за-автентичним текстом, тоб-то, що його ставив „Вере-зіл“, або й творів ще жи-вих письменників, які були за-слані і були змушені дов-гий час мовчати, як ось „Смерть“ Антоновича — Да-видовича або „Із записок (Хо-луд)“ Івана Сенченка — дво-х було включати в неї твори сучасних советських ордено-

турного обрії. Такими дво-рами повна ця книга. Яку блискучу критику дав, на-приклад, у 1926 р. Довженко, пишучи про російське мис-тецтво і тоді щойно наро-джені паростки соцреалі-зму! Всі його критичні визна-чення досьогодні зберегли свою силу і логіку. Або з я-кою єдністю написана стат-тя М. Грушевського „На ві-чну ганьбу“ з засудом колиш-ньої царської протинарської політики на культурному фронті — з виразними алю-зіями до підсоветської суча-сності! Такими творами по-на та велика книга, творами гарячими, писаними всім се-рцем і нервами, творами, що, мов блискавиці, прорізують горобину пітьму „української підсоветської ночі“. Збирання такого вагісного матеріалу в умовах еміграції, вже саме со-бою творить чималий подвиг.
